

De 100-jarige Hengelosche IJscclub (HIJC)

Het feit dat de HIJC op 2 december 1988 haar 100-jarig bestaan viert zal aan de meeste niet-schaatsende Hengeloërs wel ongemerkt voorbijgaan. En dat is jammer, want het naderende jubileum is voor de HIJC aanleiding geweest eens in de geschiedenis van de club te duiken, die, hoe kan het ook anders, zozeer een afspiegeling is van de geschiedenis van Hengelo en Nederland van de afgelopen 100 jaar, dat die ook voor niet-schaatsers interessant kan zijn.

De HIJC was bij haar oprichting in 1888 duidelijk een club van en voor de plaatselijke notabelen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de houding die de regenten-bestuurders (Van Wulfften Palthe en Stork!) innamen tegenover het organiseren van wedstrijden. Ze vonden dat de baan niet was aangelegd “om uitsluitend, of zelfs maar in de eerste plaats, als hardrijdersbaan dienst te doen, maar wèl om Hengelo’s ingezetenen in staat te stellen dagelijks van het ijsvermaak te profiteren”. Dit was in 1890. Ook toen er onder druk van de schaatsliefhebbers binnen de club toch een eerste schaatswedstrijd georganiseerd werd op 28 december 1890, zorgde het hoge inleggeld van 50 cent er wel voor dat mensen met een voor die tijd normaal inkomen het zich niet konden veroorloven mee te doen. Dat gold nog steeds toen de heren regenten voor de tweede schaatswedstrijd in het seizoen 1890 – 91 het inleggeld verlaagden tot 10 cent en de inschrijving de avond tevoren lieten plaatsvinden “in de wachtkamer der weverij van de Firma Stork”. Totaal aantal deelnemers: negen!

Een bijkomend probleem voor de arbeidende bevolking was natuurlijk dat die zich het lidmaatschap van de HIJC niet kon veroorloven: een individueel lid betaalde 1 gulden en een gezin maar liefst een rijksdaalder (□.2,50) per seizoen. Waar dan nog bijkwam dat het schaatsen in Twente bepaald niet de volkssport was die het in het westen en het noorden was. De dure ijsbaan van de HIJC bood eigenlijk de enige geschikte gelegenheid om te schaatsen en je moest wel een verwoed schaatsliefhebber zijn om van je weekloon een paar dure schaatsen te willen kopen (Als dat al kon!). Conclusie: het schaatsenrijden bij de HIJC in het Hengelo van 1888 was een zaak voor de plaatselijke élite.

Dat veranderde pas in de twintiger jaren toen “de vijver van Stork” in het Tuindorp in de winters van 1924 en 1929 dichtvroor en zo het arme deel van de Hengelosche bevolking een prachtige gelegenheid bood om heel goedkoop te schaatsen: “Het bestuur van de Bad- en Zweminrichting had kaartjes laten drukken en fabriceerde er later zelf bij die voor een dubbeltje als dagkaart werden verkocht door jonge padvindsters en padvindsters die zich daarvoor aanmeldden”. Aldus de krant van 2 januari 1924.

De HIJC organiseerde in diezelfde winter op haar ijsbaan een “gemaskerd avondfeest”. Dit feit alleen al geeft aan dat het bestuur de club nog steeds wenste te zien als een besloten geheel, want wie kon zich in 1924 een ijsfeest veroorloven waarvoor je eerst een duur kostuum moest kopen?

De winter van 1929 zorgde ervoor dat de club zich echt op het schaatslievende, maar arme, deel van de Hengelose bevolking ging richten. Wat was n.l. het geval? De heren bestuurders probeerden op 12 januari 1929 nogmaals een gemaskerd/ gecostumeerd ijsfeest op touw te zetten, maar, “slechts weinigen hadden de moeite genomen gecostumeerd te verschijnen, waardoor de opzet van de avond enigszins mislukte”. Geen wonder, want het vroor dat het kraakte en de meeste kostuums gaven te weinig bescherming tegen de vinnige kou. Zoals de secretaris daarover fijntjes opmerkte: “De kostuums zijn in den regel beter geschikt voor een balzaal dan voor een ijsbaan”. Waarschijnlijk onder invloed van deze teleurstellende ervaring werd de contributie m.i.v. van het seizoen '29-'20, vlak voor de crisis, gehalveerd. het aantal leden nam met sprongen toe en was in 1933 zelfs het dubbele van het aantal in 1929. Even leek het er op dat de club en de baan echt van en voor de gehele Hengelose bevolking zouden worden, maar de grote crisis gooide roet in het eten. De meeste mensen kregen steeds

minder te besteden, of ze nu werkeloos waren of niet, en waren dus al gauw geneigd hun lidmaatschap van een club als de HIJC, die haar leden toch maar enkele dagen per jaar vermaak kon bieden, op te zeggen. Wat ze dus dan ook veel deden. Daarbij kwam dat vanaf de winter van '38-'39 de pas gegraven Twentekanal dichtvroren en er dus zodoende een heel goedkope concurrent van de HIJC bijkwam.

Je zou kunnen stellen dat de club tot 1963 een kwijnend bestaan leidde. Er was na de oorlog een weinig actieve generatie bestuurders aangetreden, die bijvoorbeeld in 1949 een voorstel van burgemeester Van der Dussen om 's winters het pas aangelegde stadion Veldwijk als ijsbaan in te richten en te beheren, van de hand wees. (En dus maakte de gemeente er tussen 1956 en 1961, toen de HIJC zonder ijsbaan zat, zelf een ijsbaan van door de sintelbanen onder te spuiten!).

Maar vanaf 1961 deden zich ontwikkelingen voor in de Nederlandse schaatsport waar ook het bestuur van de HIJC wel op móest reageren. Wat was namelijk het geval? De Nederlandse successen bij het internationale schaatsen zorgden er voor dat er, te beginnen in Amsterdam, overal in het land kunstijsbanen werden aangelegd. In 1964 was Deventer aan de beurt. Er was zelfs tussen 1968 en 1970 even sprake van de aanleg van zo'n baan in Hengelo, maar dat is er nooit van gekomen. Desalniettemin: er lag nu op redelijke reisafstand (In Deventer) een kunstijsbaan (in 1978 gevolgd door de 200 m. baan van Ton Menken in Enschede), en daar moest door de HIJC gebruik van worden gemaakt. De landelijke ontwikkelingen volgend, besloot het bestuur van de HIJC tot de oprichting van een jeugdtrainingsgroep en daarvoor ook trainers aan te trekken. langzaam breidde deze geheel andere manier om te schaatsport te beoefenen zich uit totdat in 1983 het aantal actief schaatsende en trainende leden zó gegroeid was dat het zittende bestuur van de HIJC onder druk van de trainers besloot de bestuursstructuur van de club aan die ontwikkeling aan te passen. De HIJC zou voortaan bestaan uit de afdeling natuurijsbaan en de afdeling trainingsgroepen.

Tot besluit: rangen en standen zijn binnen de HIJC, vergeleken met de toestand van 100 jaar geleden, niet meer van belang. Dat komt, behalve door ongrijpbare veranderingen in de algemene economische en sociale verhoudingen, door het onloochenbare feit dat de HIJC niet langer, zoals 100 jaar geleden, vrijwel de exclusieve verschafter van goed ijs is. De Hengelose schaatsenthousiast van 1988 is dankzij de kunstijsbanen niet langer afhankelijk van de HIJC voor ijs en er is dus voor hem geen enkele reden zich afhankelijk op te stellen.

Belangrijkste bronnen: de notulen van de bestuurs- en ledenvergaderingen van de Hengelose IJclub van 1888 tot 1988.

Noot 2008: Dit stukje is ooit verschenen in het blad 'Oald Hengel' (13^e jaargang nr. 5, oktober 1988), verlucht met een aantal oude foto's.

© 1988/ 2008 Berend van der Veen